

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра гуманітарних і правових дисциплін

Ю.К. Власенко

СОЦІОЛОГІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Кривий Ріг
2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра гуманітарних і правових дисциплін

Ю.К. Власенко

СОЦІОЛОГІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Затверджено на засіданні
кафедри гуманітарних і правових
дисциплін
Протокол № 2
від “4” вересня 2017 р.

Схвалено навчально-методичною
радою ДонНУЕТ
Протокол № _____
від “___” _____ 2017 р.

Кривий Ріг
2017

УДК 371.9

П 58

Рецензенти:

І.В. Шульженко - кандидат юридичних наук, доцент

Д.П. Шапран - кандидат філологічних наук, доцент

Власенко, Ю.К.

В 60 Методичні рекомендації для вивчення дисципліни «Соціологія та Політологія» для студентів денної форми навчання [Текст] / Ю.К. Власенко; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. гуманіт. і прав. дисц. – Кривий Ріг: [ДонНУЕТ], 2017. – 76 с.

Дане видання містить в собі методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Соціологія та Політологія», плани семінарських занять, завдання для самостійної роботи студентів, перелік рекомендованої літератури та інформаційних ресурсів. У першій частині представлена структура дисципліни, мета і завдання її вивчення, а також методи навчання, оцінювання і розподілу балів. У другій частині наведено плани занять, питання і завдання з кожної теми дисципліни. Третя частина присвячена організації самостійної роботи студентів та завданням для самостійної підготовки.

УДК 371.9

© Ю.К. Власенко, 2017

© Донецький національний
університет економіки і торгівлі
імені

Михайла Туган-Барановського, 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
ЧАСТИНА 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІОЛОГІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ.....	6
ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	16
Змістовий модуль 1. Теорія, методологія та історія соціології.....	17
Змістовий модуль 2. Теоретико-методологічні засади політології. Політична система: інститути та процеси	21
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	25
Змістовий модуль 1. Теорія, методологія та історія соціології	26
Змістовий модуль 2. Теоретико-методологічні засади політології. Політична система: інститути та процеси	52

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Соціологія та Політологія» є комплексним поєднанням обов'язкових до вивчення дисциплін, які входять до програми всіх вищих навчальних закладів України.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування теоретико-методологічної бази у студентів, компетентностей щодо застосування системного та проблемно-критичного підходу до осмислення сучасних тенденцій функціонування та розвитку соціального та політичного життя України та світу.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути такі **професійні компетенції**:

знання і розуміння:

ідей та теорій суспільно-політичної та соціологічної думки світу та України

основних категорій соціології та політології

знання еволюції уявлень про суспільство та його походження

знання складових елементів соціальної структури суспільства, сутності соціальної стратифікації, політичної системи суспільства, політичних інститутів та процесів політичної життєдіяльності соціуму

застосування знань і розумінь:

уміння характеризувати об'єкт і предмет соціології/політології, структуру соціологічного та політологічного знання

уміння аналізувати соціально-політичні, економічні та ін. проблеми в сучасних умовах в країні та світі

уміння визначати фактори, які впливають на формування та розвиток соціальної політики держави

уміння аналізувати сучасну міжнародну політику та інтерпретувати її вплив на ситуацію в Україні

уміння визначати пріоритетні напрями розвитку державної політики у нестабільних умовах державної ситуації в країні

уміння проводити науково-дослідницьку роботу, інтерпретувати одержані результати та звітувати про них

володіння методами оцінки ефективності державної політики

формування суджень:

здатність аналізувати фактори соціально-політичних та економічних змін на міжнародній арені та всередині країни

здатність оцінювати стан соціально-політичних процесів в Україні та світі

здатність дати об'єктивну оцінку виваженості та ефективності прийнятого політичного рішення

здатність критично осмислювати інформаційні потоки соціально-політичної проблематики з каналів ЗМІ

здатність оцінювати переваги та недоліки стратегії розвитку української держави за різними сферами діяльності.

ЧАСТИНА 1.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 5	Обов'язкова дисципліна Циклу загальної підготовки	
Загальна кількість годин – 150	Семестр	
	4-й	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,7 самостійної роботи студента – 5,5	Лекції	
	32 год.	-
	Практичні, семінарські	
	18 год.	-
	Лабораторні	
	-	-
	Самостійна робота	
100 год.	-	
	Вид контролю: екзамен	

2. Ціль та завдання навчальної дисципліни

Мета – формування у майбутніх спеціалістів системи знань про соціальну систему суспільства, розуміння сутності соціального життя та соціальної структури суспільства, а також навичок аналізу соціальних явищ і процесів, соціальної діяльності та поведінки. Формування у студентів теоретичної бази щодо політичної сфери суспільної життєдіяльності та навичок критично-системного підходу до аналізу політичних явищ і процесів в Україні та світі.

Завдання – засвоєння теоретичних знань щодо основних структурних елементів та рівнів соціології та політології, їх понятійно-категоріального апарату, еволюції уявлень про суспільство в цілому та його політичну систему зокрема, складові елементи соціальної структури суспільства, поняття про соціальну стратифікацію, політичні інститути та процеси; а також формування компетентностей щодо аналізу сутності, функціонування та розвитку суспільства та його політичної сфери, їх актуальних питань та перспектив.

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	лаб.	сам. робота		л	п	лаб.	сам. робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теорія, методологія та історія соціології										
Тема 1. Соціологія як наука про суспільство	8	2			6					
Тема 2. Виникнення й етапи становлення соціологічної науки	8	2			6					
Тема 3. Організація і проведення соціологічного дослідження	6				6					
Тема 4. Суспільство як соціальна система	8	2	1		5					
Тема 5. Соціальна структура суспільства	8	2	1		5					
Тема 6. Соціологія особистості	8	2	2		4					
Тема 7. Соціологія сім'ї	8	2	2		4					
Тема 8. Соціологія молоді	8	2			6					
Тема 9. Соціологія культури	8	2	2		4					
Тема 10. Соціологія релігії	6				6					
Тема 11. Етносоціологія	6				6					
Разом за змістовим модулем 1	82	16	8		58					
Змістовий модуль 2. Теоретико-методологічні засади політології. Політична система: інститути та процеси										
Тема 12. Політологія як система знань про політику. Політика	7	2			5					

як суспільне явище										
Тема 13. Історія політичної думки в світі та Україні	14	2	2	10						
Тема 14. Світові політико-ідеологічні доктрини	9	2	2	5						
Тема 15. Політична система суспільства	7	2		5						
Тема 16. Держава в політичній системі суспільства	7	2		5						
Тема 17. Політична влада: природа. ресурси, легітимність. Політичні режими	8	2	2	4						
Тема 18. Партії і партійні системи	8	2	2	4						
Тема 19. Вибори і виборчі системи	8	2	2	4						
Разом за 2 модуль	68	16	10	42						
Усього	150	32	18	100						

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин семінарів	Кіл-ть годин самот. роботи
1	Семінар - розгорнута бесіда Соціологія як наука про суспільство		6
2	Семінар - розгорнута бесіда Виникнення й етапи становлення соціологічної науки		6
3	Семінар - розгорнута бесіда Суспільство як соціальна система. Соціальна структура суспільства	2	
4	Семінар - розгорнута бесіда Соціологія особистості	2	
5	Семінар - розгорнута бесіда Соціологія сім'ї	2	
6	Семінар - розгорнута бесіда Соціологія молоді		6
7	Семінар - розгорнута бесіда Соціологія культури	2	
8	Семінар - розгорнута бесіда Соціологія релігії		6
9	Семінар - розгорнута бесіда Етносоціологія		6
10	Семінар - розгорнута бесіда Політологія як система знань про політику. Політика як		5

	суспільне явище		
11	Семінар - розгорнута бесіда Історія політичної думки в світі та Україні	2	
12	Семінар - розгорнута бесіда Світові політико-ідеологічні доктрини	2	
13	Семінар - розгорнута бесіда Політична система суспільства		5
14	Семінар - розгорнута бесіда Держава в політичній системі суспільства		5
15	Семінар - розгорнута бесіда Політична влада: природа. ресурси, легітимність. Політичні режими	2	
16	Семінар - розгорнута бесіда Партії і партійні системи	2	
17	Семінар - розгорнута бесіда Вибори і виборчі системи	2	

5. Індивідуальні завдання

1. Огляд періодичної та монографічної літератури.
2. Підготовка та захист словника з дисципліни.
3. Підготовка рефератів, доповідей та статей за обраною темою.
4. Підготовка тез доповідей з метою виступу на університетських, всеукраїнських та міжнародних семінарах та конференціях.

6. Обсяги, зміст та засоби діагностики самостійної роботи

Тема	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Змістовий модуль 1. Теорія, методологія та історія соціології			
Семінар - розгорнута бесіда Суспільство як соціальна система. Соціальна структура суспільства	5	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді
Семінар - розгорнута бесіда Соціологія особистості	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне та письмове опитування, письмове індивідуальне

			тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді	
Семінар розгорнута бесіда Соціологія сім'ї	-	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді
Семінар розгорнута бесіда Соціологія культури	-	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді
Змістовий модуль 2: Теоретико-методологічні засади політології. Політична система: інститути та процеси				
Семінар розгорнута бесіда Історія політичної думки в світі та Україні	-	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді
Семінар розгорнута бесіда Світові політико-ідеологічні доктрини	-	5	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за

			участю в дискусії, оцінювання доповіді
Семінар розгорнута бесіда Політична влада: природа, ресурси, легітимність. Політичні режими	-	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді
Семінар розгорнута бесіда Партії партійні системи	-	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді
Семінар розгорнута бесіда Вибори виборчі системи	-	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді

7. Результати навчання

1	Знання основних структурних елементів і рівнів соціологічного та політологічного знання
2	Знання основних категорій соціології та політології
3	Знання еволюції уявлень про суспільство та його походження
4	Знання складових елементів соціальної структури суспільства, сутності соціальної стратифікації, політичної системи суспільства, політичних інститутів та процесів політичної життєдіяльності соціуму

5	Уміння характеризувати об'єкт і предмет соціології/політології, структуру соціологічного та політологічного знання
6	Уміння охарактеризувати сутність, основні засади функціонування і розвитку суспільства та його політичної сфери
7	Уміння аналізувати процеси в соціальній структурі суспільства та політичному житті суспільства, тенденції його становлення

8. Форми навчання

Лекції, семінарські заняття, самостійна робота (підготовка презентацій, самостійне опрацювання додаткових питань за наведеним переліком літератури, опрацювання понятійно-категоріального апарату науки, написання наукової статті, підготовка тез до виступу на всеукраїнських та міжнародних конференціях).

9. Методи оцінювання

Екзамен

10. Розподіл балів, які отримують студенти протягом семестру

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента оцінюються у випадку проведення екзамену: на протязі семестру (50 балів) та при проведенні підсумкового контролю - екзамену (50 балів).

№ теми практичного заняття	Тестові завдання	Задачі. Завдання, кейси	Обговорення теоретичних питань теми	Індивідуальне завдання	ПМК	Сума балів
Модуль 1						
Змістовий модуль 1.						
Тема 1			2			
Тема 2	2	1	2			
Тема 3	2		2	4		
Тема 4	2	1	2	5		
Разом за 1 модуль	6	2	8	9		25
Змістовий модуль 2						
Тема 5		2	1			
Тема 6			1			
Тема 7		2	1			
Тема 8			1	6		
Тема 9			1		10	
Разом за 2 модуль		4	5	6	10	25
Усього	6	6	13	15	10	50

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

ОЦІНКА		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	3, «задовільно»
60-69	E	
30-59	FX	2, «незадовільно»
0-29	F	

11. Методичне забезпечення

- Електронний конспект лекцій.
- Методичні вказівки з вивчення дисципліни.
- Навчальна та наукова література

12. Рекомендована література

Основна

1. Практикум з соціології. Навч. посібник. Рекомендовано МОН України/ Піча В.М. –Л.: Магнолія, 2016 – 368 с.
2. Литвин А.П., Яковенко А. К. Соціологія. – Л.: Кондор. – 2017. – 364 с.
3. Соціологія // За ред. проф.Піча В.М., 5-те видання, випралене. – 2017. – 296 с.
4. Політична система та інститути громадського суспільства в сучасній Україні. Навчальний посібник/ Рудич Ф. – Л.: Кондор. – 2008. – 440 с.
5. Політичні інститути країн Центрально-Східної Європи: порівняльний аналіз/А. Романюк – Л.: Кондор. –, 2017, - 152 с.
6. Політологія: сучасні терміни та поняття короткий словник довідник. – Л.: Кондор. – 2017,- 520 с.

Допоміжна

7. Політична думка ХХ - початку ХХІ століть: Методичний і доктринальний підходи том 2. Доктринальний підхід . Підр. колектив авторів під заг. редакцією д. п. н. Хоми Н.М. – Л.: Кондор. – 2017. – 504 с.

8. Політична думка ХХ - початку ХХІ століть: Методичний і доктринальний підходи том 1. Методологічний підхід. Підр. колектив авторів під заг. редакцією д. п. н. Хоми Н.М. – Л.: Кондор. – 2017. – 516.с.
9. Політична система та інститути громадського суспільства в сучасній Україні. Навч. пос. / Рудич Ф. – Л.: Кондор. – 2008. – 440 с.
10. Політичні інститути країн Центрально-Східної Європи: порівняльний аналіз. // А. Романюк. – Л.: Кондор. – 2014. – 320 с.
11. Політологія / За заг.ред. Піча В.М. – Л.: Кондор. – 2017. – 304 с.

Інформаційні ресурси

12. Загальна соціологія - Примуш М.В.
http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/zagalna_sotsiologiya_-_primut_mv
13. Соціологія - Вербець В.В.
http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/sotsiologiya_-_verbets_vv
14. Соціологія - Герасимчук А.А.
http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/sotsiologiya_-_gerasimchuk_aa
15. Новостной портал ЛигаБизнесИнформ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://liga.net>.
16. Право. Украина. – Режим доступа: <http://www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.html>.

ЧАСТИНА 2.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІОЛОГІЇ

ТЕМА 1. СОЦІОЛОГІЯ ЯК НАУКА ПРО СУСПІЛЬСТВО

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Поняття соціології.
 - Основні підходи до розуміння суспільства і людини.
 - Соціологія як наука про соціальні спільноти.
 - Типи соціальних спільнот.
 - Соціальні інститути як механізми самоорганізації спільного життя людей та їх різновиди.
 - Структура та функції соціології.
 - Місце соціології у системі наук.
 - Специфіка соціології за об'єктом і предметом дослідження.

Ключові слова: соціологія, соціальне, соціальна спільнота, соціальний інститут, макросоціологія, мікросоціологія, теоретичний напрям соціології, емпіричний напрям соціології.

ТЕМА 2. ВИНИКНЕННЯ Й ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Соціальні і ідейно-теоретичні передумови виникнення соціології.
 - О.Конт – засновник соціології як самостійної науки.
 - Г.Спенсер як продовжувач позитивістської лінії в соціології.
 - Соціологічний позитивізм, його основні напрямки і школи.

Ключові слова: етапи становлення соціології, географічний напрям соціології, соціал-дарвінізм напрям соціології, психологічний напрям соціології, структурний функціоналізм, теорія соціального конфлікту, теорія соціального обміну, теорія символічного інтеракціонізму, етнометодологія, соціометрія.

ТЕМА 3. СУСПІЛЬСТВО ЯК СОЦІАЛЬНА СИСТЕМА. СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Системний підхід до суспільства в соціології.
 - Аналіз суспільства з позицій детермінізму.
 - Концепція суспільства в функціоналізмі і індивідуалізмі.
 - Поняття соціальної структури суспільства.
 - Марксистське вчення про класи як основні елементи соціальної структури суспільства.
 - Західні соціологічні теорії соціальної стратифікації.
 - Соціальна мобільність. Маргіналізація індивідів і груп.

Ключові слова: суспільство, соціальна група, мала соціальна група, велика соціальна група, системний підхід, детермінізм, соціальна структура суспільства, соціальна стратифікація, соціальна мобільність, маргіналізація, класи, рабство, стани, соціальна мобільність, індивідуальна/групова/організована мобільність, маргінали.

ТЕМА 4. СОЦІОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Поняття особистості. Особистість як суб'єкт суспільних відносин. Взаємовідношення особистості і суспільства.
 - Структура особистості.
 - Рольові теорії особистості. Соціальний статус і соціальна роль.
 - Формування особистості в процесі соціалізації.

Ключові слова: людина, індивід, особистість, соціальний статус, соціальна роль, теорія саморегуляції соціальної поведінки, рольова теорія особистості, рольовий конфлікт, соціалізація, імітація, ідентифікація, девіантна поведінка.

ТЕМА 5. СОЦІОЛОГІЯ СІМ'Ї

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група.
 - Система категорій соціологічного дослідження сім'ї.
 - Основні підходи до вивчення сім'ї в соціологічній думці.
 - Тенденції розвитку сучасної сім'ї.

Ключові слова: сім'я, шлюб, моногамія, полігамія, полігінія, поліандрія, патріархальний/матріархальний/егалітарний шлюб.

ТЕМА 6. СОЦІОЛОГІЯ МОЛОДІ

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Місце соціології молоді у системі соціологічного знання та у державній молодіжній політиці.
 - Основні поняття і категорії соціології молоді.
 - Соціальні характеристики молоді, її особливості та специфічні риси.
 - Молодіжні проблеми та їх зміст.
 - Державна молодіжна політика в Україні: складові та напрямки.

Ключові слова: молодь, молодіжна свідомість, молодіжні проблеми, молодіжна політика.

ТЕМА 7. СОЦІОЛОГІЯ КУЛЬТУРИ

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Поняття культури. Соціологія культури.

- Основні категорії соціології культури.
- Внутрішня структура культури та її форми.
- Соціальні функції культури.
- Методологічні засади соціологічного аналізу культури.
- Специфіка соціокультурної ситуації в Україні

Ключові слова: культура, соціологія культури, функції культури, соціокультурологічна ситуація.

ТЕМА 8. СОЦІОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Сутність і походження релігії.
 - Особливості взаємодії релігії як соціального інституту з іншими соціальними системами суспільства.
 - Функції релігії та її роль у житті суспільства.
 - Сучасна релігійна обстановка в Україні.
 - Проблема релігійних конфліктів в Україні.

Ключові слова: релігія, соціологія релігії, релігійний конфлікт, сакралізація, секуляризація, релігійна свідомість, племінні культи, національно-державні релігії, світові релігії, релігійна політика.

ТЕМА 9. ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Етносоціологія та предмет її дослідження.
 - Методологічні підходи до вивчення етнічних спільнот.
 - Проблема нації в працях вітчизняних та зарубіжних соціологів.
 - Основні концептуальні схеми соціології нації.
 - Національне відродження як проблема соціології нації.

Ключові слова: етносоціологія, етнічна спільнота, нація, національне відродження, раса, генеза, плем'я, народність, нація, ойкумена, акомодация, акультурація, урбанізація, обряд, звичай, пережиток, традиція, матриархат, патріархат.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОЛІТОЛОГІЇ. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА: ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

ТЕМА 10. ПОЛІТОЛОГІЯ ЯК СИСТЕМА ЗНАНЬ ПРО ПОЛІТИКУ. ПОЛІТИКА ЯК СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Місце політології в системі суспільних наук. Об'єкт і предмет політології.
 - Структура та функції політології.
 - Методологія політичної науки.
 - Сутність та різновиди політики, її об'єкт та суб'єкт.
 - Структура, функції та рівні політики.

Ключові слова: політологія як наука, об'єкт та предмет політології, влада, теоретична політологія, прикладна політологія, політика, рівні політики, закони політології.

ТЕМА 11. ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Політичні ідеї та вчення стародавнього світу;
 - Політичні ідеї Середньовіччя та Відродження;
 - Політичні вчення Нового та Новітнього часу.

Ключові слова: теократія, держава, деспотія, тимократія, демократія, аристократія, олігархія, охлократія, поліс, політея, легізм, конфуціанство, данізм, моїзм, брахманізм, «суспільний договір», «природне право», утопічний соціалізм.

ТЕМА 12. СВІТОВІ ПОЛІТИКО-ІДЕОЛОГІЧНІ ДОКТРИНИ

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Етносоціологія та предмет її дослідження.
 - Методологічні підходи до вивчення етнічних спільнот.
 - Проблема нації в працях вітчизняних та зарубіжних соціологів.
 - Основні концептуальні схеми соціології нації.
 - Національне відродження як проблема соціології нації.

Ключові слова: політичні ідеології, політичні доктрини, лібералізм, неолібералізм, консерватизм і неоконсерватизм; комунізм, соціалізм, соціал-демократизм, фашизм і неофашизм, націоналізм, сіонізм, анархізм, радикалізм, екстремізм, тероризм.

ТЕМА 13. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Поняття політичної системи.
 - Структура політичної системи.
 - Функції політичної системи.
 - Типологія політичних систем.
 - Політична система України.

Ключові слова: політична система, політичні відносини, засоби масової інформації як елемент політичної системи, політичні цінності та норми, політична свідомість, політична культура.

ТЕМА 14. ДЕРЖАВА В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ СУСПІЛЬСТВА

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Поняття держави.
 - Концепції походження держави.
 - Функції держави.
 - Класифікація форм держави.
 - Правова держава і громадянське суспільство.

Ключові слова: держава, правова держава, соціальна держава, громадянське суспільство, лобіювання, монархія, республіка, президентська республіка, парламентська республіка, унітарна держава, федерація, конфедерація.

ТЕМА 15. ПОЛІТИЧНА ВЛАДА: ПРИРОДА. РЕСУРСИ, ЛЕГІТИМНІСТЬ. ПОЛІТИЧНІ РЕЖИМИ

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Влада як системоутворюючий чинник політичної системи.
 - Основні концепції політичної влади.
 - Форми та механізм політичної влади.
 - Поняття легітимності та принцип поділу влади.
 - Політичні режими та їх класифікація: тоталітаризм, військовий режим, теократичний режим, авторитаризм, демократія.

Ключові слова: влада, владні відносини, політична влада, державна влада, виконавча влада, законодавча влада, судова влада, ресурси влади, апарат влади, інститути влади, легітимність; політичний режим, тоталітаризм, авторитаризм, теократія, військовий режим, демократія.

ТЕМА 16. ПАРТІЇ І ПАРТІЙНІ СИСТЕМИ

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Сутність політичних партій та їх функції.
 - Типи політичних партій.
 - Партійні системи.
 - Громадські об'єднання і рухи.

Ключові слова: партія, реформістська партія, радикальна партія, консервативна партія, реакційна партія, контрреволюційна партія, партійна система, біпартизм, однопартійна / домінуюча / обмеженого плюралізму / крайнього плюралізму / атомізована партійна система, громадські об'єднання.

ТЕМА 17. ВИБОРИ І ВИБОРЧІ СИСТЕМИ

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - Поняття виборів та їх види.
 - Виборча система: поняття, основні типи.
 - Виборча система України.

Ключові слова: вибори, процедура проведення виборів, абсентеїзм, виборча система, мажоритарна виборча система абсолютної/відносної більшості, м'яка/жорстка/напівжорстка пропорційна виборча система, референдум, абсентеїзм.

**ЧАСТИНА 3.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІОЛОГІЇ

ТЕМА 1. СОЦІОЛОГІЯ ЯК НАУКА ПРО СУСПІЛЬСТВО

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Яке знання можна вважати позанауковим? Чим воно відрізняється від наукового?
- Соціологія – це наукове вивчення суспільства. Що це означає? Як це можна довести?
- Соціологія та «здоровий глузд» – чи впливають вони один на одного?
- Чи можна визнати перевагу соціології або «здорового глузду» стосовно один одного? Що спільного та що відрізняє соціологію від філософії та історичного знання? Чи потрібні соціології перша та друга?
- Соціологічний «кут погляду» — у чому його специфіка? Чи можна назвати соціолога універсальним ученим?
- Чи слід з'ясувати, що є предметом соціології? Кому й навіщо це потрібно?
- Який метод найбільш популярний у соціології?

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. **Методологічний підхід до аналізу суспільства, згідно з яким рівень розвитку науки і техніки визначає соціальні процеси у всіх сферах товариства, називається ... детермінізмом**

- A. економічним
- B. технологічним
- C. психологічним
- D. географічним

2. **До власне соціологічних методів відносяться ...**

- A. спостереження
- B. метод порівняння
- C. контент-аналіз
- D. тестування

3. **Сукупність властивостей, зв'язків і відносин, які носять назву соціальних - це ...**

- A. об'єкт соціології
- B. метод соціології
- C. предмет соціології
- D. суб'єкт соціології

4. До загальнонаукових методів соціології відноситься ...

- A. структурно-функціональний метод
- B. метод соціометрії Я. Морено
- C. соціологічне опитування
- D. математичний аналіз

5. Автором соціологізму в соціології був ...

- A. Ф.Гідденс
- B. М. Вебер
- C. Е.Дюркгейм
- D. О. Конт

6. Соціологія - це ...

- A. сукупність теорій макро- і мікрорівня
- B. тільки сукупність теорій середнього рівня
- C. багаторівнева, полігалузева наука
- D. сукупність емпіричних досліджень соціальних процесів

7. Вплив математики на соціологію полягає в тому, що ...

- A. математика є методологічною основою розвитку соціології
- B. для соціології перш за все важливі математичні методи, використовувані в соціологічних дослідженнях
- C. математика є інформаційною базою існування соціології як науки
- D. математика надає можливість перевести соціологічні феномени в математичний вимір

8. Предмет соціології П. Сорокін розумів як ...

- A. систематичне вивчення суспільства, в якому особлива увага приділяється сучасним індустріальним системам;
- B. вивчення суспільства як реальної сукупності взаємодіючих індивідів, в якій положення (статус) соціального суб'єкта залежить від його дій в інститутах;
- C. суспільство, що розвивається в бік цілісності через конфлікти і суперечності;
- D. суспільство, основу якого складають взаємодії людей, рухомих волею.

9. До функцій соціології чи не ...

- A. теоретико-пізнавальна та організаційно-технологічна
- B. діагностична та евристична
- C. прогностична та інструментальна

D. соціального проектування і конструювання

10. Соціологічні парадигми можна розділити на наступні групи:

- A. структурно-функціональні
- B. цільові
- C. інтерпретативні
- D. інтегральні- гіпотетичні

4. *Підготуйтеся до письмового опитування.*

5. *Підготуйте доповідь та її презентацію.*

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Соціологія. За ред. В.П.Андрущенко. – К.-Харків, 1998.
2. Соціологія. За ред.. В.Г.Городяненка. – К.: Академія, 2003.
3. Соціологія. За ред.. В.М.Пічі. – К.: Заповіт, 1999.

Додаткова

4. Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології від античності до початку ХХ століття. – К.: Либідь, 1993.
5. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посібник / Міжрегіональна академія управління персоналом. – К., 1999. – 344 с.: схеми.
6. Павліченко П.П., Литвиненко Д.А. Соціологія: Навч. Посібник для студентів несоціологічних спеціальностей. – К.: Лібра. – 255 с.
7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій: в 6-ти кн.- Львів, 1996.

**ТЕМА 2. ВИНИКНЕННЯ Й ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ
СОЦІОЛОГІЧНОЇ НАУКИ**

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте питання:*
 - Дайте загальну характеристику класичного етапу в розвитку соціології.

- Чому ми говоримо, що за час класичного періоду свого розвитку соціологія знайшла статус науки?
- Перерахуйте імена найбільш значущих представників класичного етапу в розвитку соціології.
- Порівняйте соціологічні концепції Г. Спенсера і Е. Дюркгейма. Чим вони принципово відрізняються один від одного?
- Які особливості психологічного напрямку в соціології? Розкажіть про погляди його найбільш відомих представників.
- Чим відрізняється "розуміння" в формальній соціології В. Дільтея від "розуміє" соціології М. Вебера?
- Розкажіть про соціологічних поглядах П.А. Сорокіна. Яка його роль у становленні і розвитку вітчизняної соціології?
- У чому полягає особливість марксистської соціології та її відмінність від інших соціологічних теорій класичного періоду?
- Назвіть найбільш значущі соціологічні концепції, що з'явилися в ХХ ст.
- На вирішення яких завдань спрямована емпірична соціологія? Чим було викликано поява цього соціологічного напрямку?
- У чому полягають особливості соціометрії? Які її переваги в порівнянні з іншими соціологічними концепціями?
- Розкрийте загальні принципи структурно-функціонального аналізу.
- Чому вважається, що теорія соціального конфлікту з'явилася в протизагу структурно-функціонального аналізу?
- Проаналізуйте основні аргументи теорії соціального конфлікту, спрямовані проти структурного функціоналізму.
- За допомогою яких гіпотез Д. Хоманс пояснює соціальне дію?
- Розкажіть про суть рольової концепції особистості з точки зору символічного інтеракціонізму.
- Розкажіть про становлення і розвиток російської соціології в дореволюційний період.
- Які школи і напрями існували в російській соціології? Хто їх представляє?
- Яка доля соціології в СРСР?
- Що характерно для нового етапу в розвитку вітчизняної соціології?

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. «Заколот» як форму девіації розглядав ...

- A. М. Вебер
- B. О. Конт
- C. Р. Мертон
- D. К. Маркс

2. Базові соціальні ідеї в роботах Т. Мора і Т. Кампанелли - це ...

- A. конкуренція і приватна власність
- B. егоїзм і гедонізм
- C. соціальну рівність і суспільна власність
- D. індивідуалізм і приватна праця

3. Західний соціолог, який мав на думці, що всі соціальні взаємодії підпорядковані принципу еквівалентності обміну - це ...

- A. М. Ковалевський
- B. П. Сорокін
- C. Дж. Хоманс
- D. Б. Малиновський

4. Матеріальне виробництво як фактор, що визначає сутність і розвиток людської діяльності, був виділений в роботах ...

- A. П. Бурдьє
- B. М. Вебера
- C. Г. Спенсера
- D. К. Маркса

5. До теорії «суспільного договору» Т. Гоббса не відноситься принцип ...

- A. неупередженої захисту кожного в суді
- B. захисту приватної власності
- C. загальної рівності
- D. непорушності договору

6. Концепція соціальної мобільності була розроблена ...

- A. Н.Я. Данилевським
- B. Н.К. Михайлівським
- C. М.М. Ковалевським
- D. П.А. Сорокіним

7. Автором роботи «Про град Божий», що має назву представниками церкви «блаженним» є ...

- A. Августин Аврелій
- B. Томас Гоббс
- C. Сократ
- D. Фома Аквінський

8. Культурно-історичний тип, де «наука і технологія», згідно з концепцією Н.Я. Данилевського, були провідною сферою творчої активності - це ...

- A. західно-європейський
- B. грецький
- C. китайський

D. слов'янський

9. На думку П.А. Сорокіна, революція є ...

- A. обов'язковим елементом суспільного розвитку
- B. «Великою трагедією», деформують соціальну структуру суспільства
- C. «локомотивом історії»
- D. результатом хибної політики уряду

10. Автором розуміє соціології є ...

- A. М.Вебер
- B. Т. Парсонс
- C. П.Сорокин
- D. Г.Зіммель

- 4. Підготуйтеся до письмового опитування.
- 5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

- 1. Соціологія. За ред. В.П.Андрущенко. – К.-Харків, 1998.
- 2. Соціологія. За ред.. В.Г.Городяненка. – К.: Академія, 2003.
- 3. Соціологія. За ред.. В.М.Пічі. – К.: Заповіт, 1999.

Додаткова

- 4. Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології від античності до початку ХХ століття. – К.: Либідь, 1993.
- 5. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посібник / Міжрегіональна академія управління персоналом. – К., 1999. – 344 с.: схеми.
- 6. Павліченко П.П., Литвиненко Д.А. Соціологія: Навч. Посібник для студентів несоціологічних спеціальностей. – К.: Лібра. – 255 с.
- 7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій: в 6-ти кн.- Львів, 1996.

**ТЕМА 3. СУСПІЛЬСТВО ЯК СОЦІАЛЬНА СИСТЕМА.
СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА**

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Розкажіть про соціологічних принципах підходу до визначення суспільства.
- Що характерно для соціальної системи?
- Перерахуйте ознаки суспільства.
- На які характеристики суспільства слід звертати увагу з точки зору предмета соціології?
- Охарактеризуйте основні елементи структури суспільства. Як вони між собою пов'язані?
- Що таке суб'єкти соціальної системи? Назвіть їх.
- Дайте визначення соціальної діяльності. Назвіть види соціальних відносин.
- Які типології суспільства використовуються в сучасній соціології? Розкажіть про них.
- Чим відрізняються суспільства традиційні, індустріальні та постіндустріальні?
- Дайте визначення соціального інституту. Подумайте, чому вони виникають.
- З яких елементів складається соціальний інститут?
- Як можна класифікувати соціальні інститути?
- Назвіть умови ефективного функціонування соціальних інститутів.
- Дайте визначення соціального статусу. Якими факторами він визначається?
- Назвіть види соціальних статусів і охарактеризуйте їх.
- Що таке соціальна стратифікація?
- Розкажіть про теорії соціальної стратифікації.
- Перерахуйте основні критерії соціальної стратифікації в сучасному суспільстві.
- Дайте характеристику історичних типів стратифікації.
- Розкажіть про роль і значення середнього класу в сучасному суспільстві.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. До характерних ознак постіндустріального суспільства відноситься

...

- A. переважання в економіці важкої промисловості
- B. переважання в економіці сільського господарства
- C. переважання сфери послуг в економіці
- D. переважання в економіці легкої промисловості

2. Дії або об'єкти, які сприймаються суспільством як еквівалент чогось іншого, називаються ...

- A. фізичним контактом
- B. цінностями
- C. правилами
- D. символами

3. До економічних чинників суспільного прогресу відносяться зміни стосуються ...

- A. армії, права, церкви
- B. виробництва, розподілу, споживання
- C. державних органів, влади, уряду
- D. культури, науки, освіти

4. Концепція еволюційного, поступального розвитку суспільства дотримувалася ...

- A. М. Вебер
- B. Дж. Віко
- C. Н.Я. Данилевський
- D. О.Шпенглер

5. Е. Дюркгейм соціальний прогрес пов'язує з розвитком ...

- A. поділу праці
- B. експлуатації
- C. суперечностей
- D. конфліктів

6. В теорії конвергенції стверджується, що відбувається зближення двох типів суспільства ...

- A. рабовласницького і постіндустріального
- B. капіталістичного і соціалістичного
- C. феодального і постіндустріального
- D. рабовласницького і феодального

7. На інформаційній основі базується ... суспільство

- A. традиційне
- B. промислове
- C. постіндустріальне
- D. інформаційне

8. Найбільше визнання сьогодні отримала типологія товариств, запропонована ...

- A. Д. Беллом і Растоу

- B. К. Поппером
- C. К.Марксом і Ф. Енгельсом
- D. К.Юнгом

9. "Суспільство як колективний організм, основними елементами якого є ідеї, звичаї, інструменти", розглядав ...

- A. О.Конт
- B. Г. Спенсер
- C. К.Маркс
- D. Г.Зіммель

10. Суспільство - це ...

- A. сукупність діючих особистостей
- B. сукупність різних пересічних груп людей
- C. велика сукупність людей, що здійснюють спільно соціальне життя в межах соціальних інститутів і організацій
- D. сукупність людей, об'єднаних єдиною суспільною метою

- 4. *Підготуйтеся до письмового опитування.*
- 5. *Підготуйте доповідь та її презентацію.*

Список рекомендованої літератури

Основна

- 1. Соціологія. За ред. В.П.Андрущенко. – К.-Харків, 1998.
- 2. Соціологія. За ред.. В.Г.Городяненка. – К.: Академія, 2003.
- 3. Соціологія. За ред.. В.М.Пічі. – К.: Заповіт, 1999.

Додаткова

- 4. Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології від античності до початку ХХ століття. – К.: Либідь, 1993.
- 5. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посібник / Міжрегіональна академія управління персоналом. – К., 1999. – 344 с.: схеми.
- 6. Павліченко П.П., Литвиненко Д.А. Соціологія: Навч. Посібник для студентів несоціологічних спеціальностей. – К.: Лібра. – 255 с.
- 7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій: в 6-ти кн..- Львів, 1996.

ТЕМА 4. СОЦІОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Що таке особистість з точки зору соціології?
- Якими властивостями особистості цікавиться, перш за все, соціологія?
- Як співвідносяться поняття "особистість" і "індивідуальність"? Покажіть відмінності соціологічного та психологічного підходу до вивчення особистості.
- Які соціологічні концепції особистості Ви знаєте?
- Покажіть особливості різних соціологічних концепцій особистості.
- Що слід розуміти під структурою особистості?
- У чому полягають особливості системного підходу до структури особистості?
- Охарактеризуйте складові елементи внутрішньої підсистеми особистості.
- Охарактеризуйте складові елементи зовнішньої підсистеми особистості.
- Дайте визначення соціалізації. Розкажіть про її особливості на різних етапах життя людини.
- Які фази можна виділити в соціалізації? Покажіть їх особливості.
- Яку роль в процесі соціалізації грає система знаків?
- Що собою являють агенти соціалізації? Як вони впливають на процес соціалізації індивіда?
- Назвіть і опишіть механізми соціалізації.
- Яка діяльність особистості може бути названа соціальною?
- Розкажіть про ціннісні орієнтації особистості. Яку роль вони відіграють у взаємодії особистості і суспільства?
- Що таке соціальна роль особистості? З чого вона складається і як проявляється?
- Що собою являє соціальний контроль?
- Назвіть основні елементи соціального контролю і опишіть механізм його функціонування.
- Перерахуйте види соціальних санкцій. Поясніть, коли вони застосовуються.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. До видів соціальних статусів особистості можна віднести ...

- A. цільової і вмотивованій
- B. надбаний і приписаний
- C. рольовий і функціональний

D. - емоційний і поведінковий

2. Клас сучасного суспільства, який виступає за політичну, економічну і культурну стабільність - це ... клас

- A. нижчий
- B. андеграунд
- C. вищий
- D. середній

3. Безліч статусів, які стосуються одного індивіду, називається ...

- A. статусним набором
- B. статусним конфліктом
- C. статусної несумісності
- D. статусним змішанням

4. Ознаки, які, з точки зору М. Вебера, є основними при формуванні в суспільстві статусних груп

- A. соціальний престиж
- B. стать
- C. вік
- D. спосіб життя

5. Дві основних класотворних ознаки в марксистській стратифікаційній концепції - це ...

- A. ставлення до власності на засоби виробництва
- B. ставлення до духовних цінностей суспільства
- C. роль в системі державного управління
- D. роль в системі суспільного виробництва

6. Прикладом вертикальної мобільності є ...

- A. позбавлення футбольної команди права виступати в національному чемпіонаті через дискваліфікацію гравців
- B. виїзд студентських активістів на зліт молодіжних організацій
- C. виїзд групи студентів за кордон
- D. позбавлення дворянства після революції 1917 року прав цивільного стану

7. Прикладом вертикальної мобільності є ...

- A. позбавлення футбольної команди права виступати в національному чемпіонаті через дискваліфікацію гравців
- B. виїзд студентських активістів на зліт молодіжних організацій
- C. виїзд групи студентів за кордон
- D. позбавлення дворянства після революції 1917 року прав цивільного стану

8. Поділ населення на соціальні верстви, що розрізняють між собою нерівним обсягом влади, матеріальних благ, рівнем освіти - це ...

- A. соціальна структура
- B. соціальна диференціація
- C. соціальна стратифікація
- D. соціальна мобільність.

9. Зміна індивідом, соціальною групою місця в соціальній структурі суспільства - це ...

- A. соціальна стратифікація
- B. соціальна мобільність
- C. соціальна диференціація
- D. соціальна зміна

10. Умови, при яких люди мають нерівний доступ до суспільних благ - це ...

- A. соціальна нерівність
- B. соціальна мобільність
- C. соціальна стратифікація
- D. соціальна диференціація

4. *Підготуйтеся до письмового опитування.*

5. *Підготуйте доповідь та її презентацію.*

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Соціологія. За ред. В.П.Андрущенко. – К.-Харків, 1998.
2. Соціологія. За ред.. В.Г.Городяненка. – К.: Академія, 2003.
3. Соціологія. За ред.. В.М.Пічі. – К.: Заповіт, 1999.

Додаткова

4. Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології від античності до початку ХХ століття. – К.: Либідь, 1993.
5. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посібник / Міжрегіональна академія управління персоналом. – К., 1999. – 344 с.: схеми.
6. Павліченко П.П., Литвиненко Д.А. Соціологія: Навч. Посібник для студентів несоціологічних спеціальностей. – К.: Лібра. – 255 с.
7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій: в 6-ти кн.- Львів, 1996.

ТЕМА 5. СОЦІОЛОГІЯ СІМ'Ї

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Що вивчає соціологія сім'ї?
- Як визначаються в соціології поняття „сім'я” і „шлюб”?
- Яка роль сім'ї в життєдіяльності сучасного суспільства? Розкрийте зміст основних функцій сім'ї.
- Проаналізуйте основні тенденції розвитку сучасної вітчизняної сім'ї.
- Які Ви знаєте основні типи сім'ї?
- Назвіть основні риси проміскуїтету, ендогамії, екзогамії.
- Що Ви розумієте під структурою сім'ї?
- Які є етапи життєвого циклу сім'ї?
- Що собою являє сім'я як мала соціальна група? Назвіть її типові ознаки.
- Які проблеми вивчаються при розгляді сім'ї як соціального інституту? В якому співвідношенні він перебуває з іншими суспільними інститутами?

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Основною функцією сім'ї виступає ...

- A. функція соціалізації
- B. функція відтворення
- C. побутова функція
- D. сексуальна функція

2. Сім'я, що виникла в результаті розлучення або народженої поза шлюбом, для якої наявність подружньої пари перестає бути обов'язковим компонентом, називається ...

- A. сімейний союз
- B. усічена сім'я
- C. неповна сім'я
- D. мала сім'я

3. До етапів життєвого циклу сім'ї не належить ...

- A. догляд дорослих дітей з батьківської сім'ї
- B. соціально-психологічна адаптація
- C. вихід на пенсію одного з подружжя
- D. народження першої дитини

4. В основі виділення нуклеарної сім'ї лежить критерій ...

- A. функцій сім'ї
- B. благополуччя сім'ї
- C. складу сім'ї
- D. форми шлюбних відносин

5. Сім'я - це:

- A. мала група
- B. спільність
- C. установка
- D. велика група

6. Дайте визначення поняттю співжиття – це...

- A. офіційно зареєстрований довготривалий господарський союз
- B. офіційно не зареєстрований довготривалий господарський союз
- C. спільне проживання двох осіб
- D. спільне довготривале проживання двох осіб

7. Що розглядає соціологія сім'ї?

- A. групові суб'єкти життєдіяльності
- B. індивідуальні суб'єкти життєдіяльності
- C. особистість
- D. товариство

8. Яка ознака не обов'язкова для визначення сім'ї?

- A. спільна територія
- B. спільна господарська діяльність
- C. спільні діти
- D. спільна духовна діяльність

9. До прикладів соціальних інститутів чи не ...

- A. авторитет
- B. родина
- C. релігія
- D. освіта

10. Шлюб одного чоловіка з однією жінкою – це...:

- A. полігінія
- B. поліандрія

- C. моногамія
 - D. нуклеарна сім'я
4. Підготуйтеся до письмового опитування.
 5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Соціологія. За ред. В.П.Андрущенко. – К.-Харків, 1998.
2. Соціологія. За ред.. В.Г.Городяненка. – К.: Академія, 2003.
3. Соціологія. За ред.. В.М.Пічі. – К.: Заповіт, 1999.

Додаткова

4. Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології від античності до початку ХХ століття. – К.: Либідь, 1993.
5. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посібник / Міжрегіональна академія управління персоналом. – К., 1999. – 344 с.: схеми.
6. Павліченко П.П., Литвиненко Д.А. Соціологія: Навч. Посібник для студентів несоціологічних спеціальностей. – К.: Лібра. – 255 с.
7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій: в 6-ти кн..- Львів, 1996.

ТЕМА 6. СОЦІОЛОГІЯ МОЛОДІ

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте питання:*
 - Яка різниця і які критерії соціального і біологічного віку?
 - Чим зумовлене зростання ролі молоді в сучасному світі?
 - Порівняйте психоаналітичний та структурно-функціональний напрями соціологічного вивчення молоді.
 - Чому, на думку представників психоаналізу, молоді люди збираються в групи подібних до себе?
 - Охарактеризуйте культурологічну традицію соціології молоді.
 - Визначте основні проблеми становлення соціології молоді в Україні.

- Чому поняття “молодь” є конкретно-історичним?
- В чому полягає специфіка молоді як соціальної групи?
- Як Ви розумієте вислів П.Пікассо “треба прожити достатньо багато років, щоб відчувати себе достатньо молодим”?
- Коли сформувалась соціологія молоді і в чому полягає необхідність такої науки?
- Перерахуйте найважливіші соціальні проблеми молоді в сучасному українському суспільстві.
- Які підстави були в режисера назвати свій фільм “Чи легко бути молодим”?

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Соціологія молоді є

- A. одним з напрямків теоретичної соціології
- B. одним з галузевих напрямків соціології
- C. складовою частиною емпіричної соціології
- D. мікросоціологічною теорією

2. Молодь - це

- A. соціально-економічна група
- B. соціально-політична група
- C. соціально-демографічна група
- D. соціокультурна група

3. Молодіжний вік детермінований

- A. біологічно і психологічно
- B. юридично і політично
- C. історично і соціально
- D. економічно і історично

4. Для якої молодіжної групи характерна інтеграція в соціально професійну структуру суспільства, придбання матеріальної і соціальної самостійності?

- A. 16 - 19 років
- B. 20 - 24 роки
- C. 25 - 29 років
- D. 25 - 35 років

5. Для якої молодіжної групи характерно набуття повного набору соціальних статусів і ролей, перетворення в суб'єкт соціального відтворення?

- A. молоді люди з вищою освітою
- B. 20 - 24 роки

- C. 25 - 29 років
- D. працююча молодь.

6. Яка соціальна група молоді може вважатися прикладом цільової групи?

- A. молоді люди, що працюють на державних підприємствах
- B. старшокласники всіх криворізьких шкіл
- C. абітурієнти вузів
- D. члени молодіжної збірної з хокею

7. До якої соціальної групи молоді можна віднести сімейних молодих людей?

- A. цільової
- B. демографічної
- C. контактної
- D. суспільно-політичної

8. Який термін навряд чи можна використовувати для назви соціальних функцій молоді?

- A. відтворювальна
- B. регулятивна
- C. трансляційна
- D. інноваційна

9. В умовах ринкової економіки молодь ...

- A. є найбільш конкурентоспроможною на ринку праці
- B. займає найменш оплачувані робочі місця
- C. відчуває значну дискримінацію в сфері зайнятості
- D. займає найбільш оплачувані робочі місця

10. Місце молоді в соціальній структурі суспільства характеризується перш за все ...

- A. специфічними статево, соціально-психологічними та фізіологічними особливостями
- B. проміжним положенням молоді між дитинством і зрілістю
- C. незавершеністю становлення молоді як суб'єкта соціальної системи
- D. пріоритетом у молоді споживчих орієнтацій над творчими

- 4. *Підготуйтеся до письмового опитування.*
- 5. *Підготуйте доповідь та її презентацію.*

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Соціологія. За ред. В.П.Андрущенко. – К.-Харків, 1998.
2. Соціологія. За ред.. В.Г.Городяненка. – К.: Академія, 2003.
3. Соціологія. За ред.. В.М.Пічі. – К.: Заповіт, 1999.

Додаткова

4. Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології від античності до початку ХХ століття. – К.: Либідь, 1993.
5. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посібник / Міжрегіональна академія управління персоналом. – К., 1999. – 344 с.: схеми.
6. Павліченко П.П., Литвиненко Д.А. Соціологія: Навч. Посібник для студентів несоціологічних спеціальностей. – К.: Лібра. – 255 с.
7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій: в 6-ти кн.- Львів, 1996.

ТЕМА 7. СОЦІОЛОГІЯ КУЛЬТУРИ

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Що таке культура? Чому неможливо дати одне чітке визначення культури?
- Як визначає культуру соціологія?
- Які елементи включає в себе культура?
- Що потрібно для того, щоб той чи інший об'єкт став елементом даної культури?
- Які особливості соціологічного аналізу культури?
- Які підходи до дослідження культури існують в соціології?
- Назвіть переваги і недоліки різних підходів до дослідження культури.
- Подумайте, які підходи до дослідження культури доповнюють один одного, які з них поєднуються, а які ні.
- З яких основних частин складається культура?
- Що свідчить про те, що культура - це нормативне явище?
- Дайте визначення соціальної норми.
- Які соціальні норми можна виділити в структурі культури?
- Простежте, як взаємопов'язані між собою різні соціальні норми.

- Подумайте, які соціальні норми властиві як індивідуальним, так і колективним діям людей, а які характеризують переважно групове поведінку.
- Які критерії обрані для виділення форм і різновидів культури в суспільстві?
- Назвіть і охарактеризуйте форми культури.
- Які існують різновиди культури? Чим вони відрізняються один від одного?
- У яких функціях реалізується роль культури в житті суспільства?
- Як проявляє себе кожна з цих функцій? Проілюструйте їх дію на прикладах.
- Поясніть, чому культура одночасно виконує інтегративну і дезінтегративні функції.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Чому явища культури називають штучними?

- A. тому, що вони створені людьми
- B. тому, що мистецтво і є культура
- C. тому, що для виникнення культури потрібні особливі умови, яких немає в природі
- D. тому, що явища культури не відповідають критеріям відповідності живої природи

2. Який з цих елементів не є складовою частиною культури?

- A. природне середовище, освоєна людьми
- B. речі (матеріалізовані результати людської діяльності)
- C. зразки людських відносин
- D. символічні об'єкти, в тому числі цінності і норми

3. Для якого підходу для дослідження культури характерний поділ культури на матеріальну (предмети, за допомогою яких реалізується діяльність людини) і духовну (цінності, за допомогою яких організовується комунікація суб'єктів)?

- A. предметного
- B. ціннісного
- C. технологічного
- D. комунікативного

4. Який підхід до дослідження культури виходить з того, що культура формується і розвивається в особливому знаковому просторі, окремому від власне соціального простору?

- A. комунікативний
- B. ціннісний

- C. символічний
- D. текстовий

5. Як називаються загальні шаблони, які регулюють поведінку людей в певному напрямку?

- A. соціальні норми
- B. звички
- C. звичаї
- D. звичаї

6. Як називається усталена схема (стереотип) поведінки в певних ситуаціях?

- A. манери
- B. звички
- C. етикет
- D. обряд

7. Що з цих соціальних норм властиво найширшим масам людей?

- A. манери
- B. етикет
- C. звичай
- D. вірування

8. Яка з цих соціальних норм властива тільки вищих верств суспільства?

- A. етикет
- B. ритуал
- C. кодекс честі
- D. смак

9. Як називається схильність або пристрасть до чого-небудь?

- A. звичка
- B. захоплення
- C. мода
- D. смак

10. Загальнодоступна культура, яка не виражає вишуканих смаків і зрозуміла всім групам і верствам суспільства, називається

- A. елітарна
- B. народна
- C. масова
- D. субкультура

- 4. Підготуйтеся до письмового опитування.
- 5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Соціологія. За ред. В.П.Андрущенко. – К.-Харків, 1998.
2. Соціологія. За ред. В.Г.Городяненка. – К.: Академія, 2003.
3. Соціологія. За ред. В.М.Пічі. – К.: Заповіт, 1999.

Додаткова

4. Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології від античності до початку ХХ століття. – К.: Либідь, 1993.
5. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посібник / Міжрегіональна академія управління персоналом. – К., 1999. – 344 с.: схеми.
6. Павліченко П.П., Литвиненко Д.А. Соціологія: Навч. Посібник для студентів несоціологічних спеціальностей. – К.: Лібра. – 255 с.
7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій: в 6-ти кн.- Львів, 1996.

ТЕМА 8. СОЦІОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Що вивчає соціологія релігії?
- Що означає поняття «релігія»?
- Що таке релігієзнавство і з яких частин воно складається?
- У чому полягає суть релігії як соціального явища?
- Які основні історичні види релігії?
- Яка структура релігії?
- Що таке релігійна свідомість?
- Які функції релігії в суспільстві?
- У чому різниця між поняттями «сакралізація» та «секуляризація»?

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Яка релігія не відноситься до світових?

- A. іслам
- B. буддизм
- C. іудаїзм
- D. християнство

2. Яка релігія є монотеїстичною?

- A. індуїзм
- B. іслам
- C. конфуціанство
- D. буддизм

3. Що означає інтеграційна функція релігії?

- A. релігія дає людям впевненість і надію
- B. релігія вводить людей в оману
- C. релігія людей об'єднує
- D. релігія регламентує соціальні відносини

4. Який соціологічний термін найбільше відповідає поняттю "релігія"?

- A. соціальний інститут
- B. соціальний процес
- C. соціальна страта
- D. соціальна організація

5. Від якою латинського дієслова імовірно походить слово "релігія"?

- A. грішити
- B. з'єднувати
- C. вчити
- D. любити

6. Релігія, згідно з Огюстом Контом, - це:

- A. непотрібна фантазія людей
- B. головна соціальна цінність
- C. одна з потреб людей
- D. вершина людської діяльності

7. Яка релігія, на думку М. Вебера, сприяла зародженню капіталізму?

- A. католицизм
- B. протестантизм
- C. іудаїзм
- D. індуїзм

8. Яке поняття відноситься до релігійної свідомості, а не поведінки?

- A. обряд
- B. ритуал

- C. культ
- D. догма

9. Яка форма релігії, по Е. Тайлору, історично є первинною?

- A. тотемізм
- B. анімізм
- C. монотеїзм
- D. теїзм

10. Як називається вчення, згідно з яким Бог є природа?

- A. деїзм
- B. ітсизм
- C. пантеїзм
- D. агностицизм

4. Підготуйтеся до письмового опитування.

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Соціологія. За ред. В.П.Андрущенко. – К.-Харків, 1998.
2. Соціологія. За ред.. В.Г.Городяненка. – К.: Академія, 2003.
3. Соціологія. За ред.. В.М.Пічі. – К.: Заповіт, 1999.

Додаткова

4. Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології від античності до початку ХХ століття. – К.: Либідь, 1993.
5. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посібник / Міжрегіональна академія управління персоналом. – К., 1999. – 344 с.: схеми.
6. Павліченко П.П., Литвиненко Д.А. Соціологія: Навч. Посібник для студентів несоціологічних спеціальностей. – К.: Лібра. – 255 с.
7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій: в 6-ти кн.- Львів, 1996.

ТЕМА 9. ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- У чому полягає взаємозв'язок між етнічною, політичною, соціально-економічною та іншими структурами суспільства?
- Як Ви розумієте поняття «національна психологія», «національна свідомість», «національний характер»?
- Що означає право націй на самовизначення і які шляхи його здійснення?
- У чому полягає сутність націоналізму, інтернаціоналізму і космополітизму?

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Люди, тривалий час проживають на одній і тій же території, утворюють

...

- A. клас
- B. територіальну спільність
- C. націю
- D. малу групу

2. До етнічних груп відносяться ...

- A. раси, племена, народи, клани
- B. етноси, що знаходяться на стадії привласнюючого господарства
- C. малі народності
- D. класи, страти, територіальні групи, громадяни держав

3. Історично сформована на певній території стійка спільність людей з подібними особливостями культури, психіки і самосвідомості - це ...

- A. поселенська група
- B. суспільний клас
- C. етнос
- D. соціальна група

4. Обов'язковими ознаками для нації є ...

- A. релігійна конфесія, мова
- B. національна культура
- C. національний характер, територія
- D. спільність економічних зв'язків, держава

5. Соціальні аспекти розвитку і функціонування етнічних груп, їх ідентичності, інтересів і форм самоорганізації вивчає ...

- A. інвайронментальна соціологія
- B. етносоціологія

- C. соціальна психологія
- D. соціологія груп

6. Усвідомлення приналежності до етнічної спільності, уявлення людей про культуру, мову, історичне минуле свого народу називається ...

- A. етнічною самосвідомістю
- B. етнічною ідентифікацією
- C. груповою приналежністю
- D. масовою свідомістю

7. Ознаками соціальної групи, по Р. Мертону, є ...

- A. наявність взаємодії між її членами
- B. взаємні очікування
- C. взаємні претензії
- D. досить тривалий термін існування

8. Ефективними елементами соціального контролю є ...

- A. похвала і стимулювання
- B. засудження і осуд
- C. винагорода і покарання
- D. експертна оцінка і відбір

9. Елементи, які включає в себе соціальний контроль - це ...

- A. норми і санкції
- B. честь і совість
- C. апарат примусу і закони
- D. громадська думка і ЗМІ

10.«Міський соціальний рух» - це ...

- A. рух, обумовлене кризою задоволення потреб в сім'ї, в послугах освіти і охорони здоров'я
- B. профспілковий рух
- C. рух, в якому не беруть участь сільські жителі
- D. студентський протестний рух

4. *Підготуйтеся до письмового опитування.*

5. *Підготуйте доповідь та її презентацію.*

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Соціологія. За ред. В.П.Андрущенко. – К.-Харків, 1998.
2. Соціологія. За ред. В.Г.Городяненка. – К.: Академія, 2003.

3. Соціологія. За ред.. В.М.Пічі. – К.: Заповіт, 1999.

Додаткова

4. Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології від античності до початку ХХ століття. – К.: Либідь, 1993.
5. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посібник / Міжрегіональна академія управління персоналом. – К., 1999. – 344 с.: схеми.
6. Павліченко П.П., Литвиненко Д.А. Соціологія: Навч. Посібник для студентів несоціологічних спеціальностей. – К.: Лібра. – 255 с.
7. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій: в 6-ти кн.- Львів, 1996.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОЛІТОЛОГІЇ. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА: ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

ТЕМА 10. ПОЛІТОЛОГІЯ ЯК СИСТЕМА ЗНАНЬ ПРО ПОЛІТИКУ. ПОЛІТИКА ЯК СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- В чому суть політизації суспільного життя, які її причини в Україні?
- Які з функцій політології є найбільш важливими для сучасного українського суспільства і чому?
- Проаналізуйте різноманітні визначення політики. Яке з них, на ваш погляд, найбільш вдале? Аргументуйте свій вибір.
- Розкрийте механізм взаємодії політики з іншими сферами суспільного життя.
- Поясніть взаємозв'язок людини і політики.
- Охарактеризуйте основні елементи структури політики.
- Назвіть різновиди політики.
- Як співвідносяться засоби політики?
- Які ви знаєте групи політичних законів?
- Які функції політики Вам відомі?

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Термін «політика» в обіг ввів:

- а) Демокріт
- б) Сократ
- в) Платон
- г) Аристотель
- д) Епікур

2. Політику як боротьбу за владу розглядає :

- а) інституційний підхід
- б) субстанційний підхід
- в) теологічний підхід
- г) консенсусний підхід
- д) конфліктний підхід

3. Політичні інституції, правові та організаційні норми відображають :

- а) політичний процес
- б) зміст політики
- в) форму політики
- г) мегарівень політики

4. Поділ політики на політику держави, політику партії здійснено за критерієм:

- а) терміну дії
- б) орієнтації
- в) масштабу
- г) носія і суб'єкта
- д) сферами суспільного життя

5. Центральну та місцеву владу зараховують до:

- а) мікрорівня політики
- б) мегарівня політики
- в) макрорівня політики
- г) геополітики

6. Політику як результат закладеного в людині комплексу потреб, інтересів, емоцій та потягів трактує підхід :

- а) біологічний
- б) соціологічний
- в) психологічний
- г) конфліктологічний

7. Вираження інтересів соціальних груп, що обумовлює визначення цілей суспільного розвитку репрезентує така функція політики:

- а) ідеологічна
- б) ціннісно-орієнтаційна
- в) управлінська
- г) інтеграційна

8. Динамічний аспект політичної реальності відображає категорія:

- а) політичні відносини
- б) політична партія
- в) політичний процес
- г) політична ідеологія

9. Зв'язок політики з культурою і національно-психологічними особливостями певного народу досліджує:

- а) політична психологія

- б) історія політичних учень
- в) політична антропологія
- г) теорія держави і права

10. Серед функцій політології забезпеченню включення людини в політичну сферу життя суспільства і формуванню певного типу політичної культури є :

- а) нормативна
- б) прикладна
- в) світоглядна
- г) політичної соціалізації
- д) методологічна

4. Підготуйтеся до письмового опитування.
5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Гаджиев К.С. Введение в политическую науку: Учебник для высших учебных заведений. Изд. 2-е, перераб. и доп.- М.: ЛОГОС, 2000.
2. Гаджиев К.С. Политическая наука: Учеб.пособ.-М.,1995.
3. Гелей С.Д., Гутар С.М. Політологія.- К., 1999.

Додаткова

4. Основи політології: Курс лекцій для студентів вищих учбових закладів. 2-е вид. В 2-х ч. / Ред. кол.: Б.Л. Кухта та ін. – К., 1992.
5. Основи політології: Навч. посібник / Кер. авт. кол. Ф.М. Кирилюк. – К, 1995.
6. Основы политической науки : Учебн. пособие для вузов : В 2 ч. / Под ред. ВЛ. Пугачева. - М., 1995.

ТЕМА 11. ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.
2. Самостійно опрацюйте питання:

- У чому полягає відмінність політико-правових доктрин мислителів Стародавньої Греції від політико-світоглядних уявлень Стародавнього Сходу?
- Чим відрізняються погляди Платона та Аристотеля на функції держави?
- Який вплив мають політичні вчення Стародавнього Сходу і Стародавньої Греції на сучасний розвиток політичних теорій?
- Ідеї яких мислителів стали початком зародження таких ідеологій як лібералізм, комунізм, консерватизм?
- У Київській Русі, як і багатьох інших феодальних державах, існували відповідні структури: князівська рада, боярська рада, князівські з'їзди, собори тощо. Яку з цих структур можна вважати найвпливовішою щодо формування владних, політичних відносин?
- В якій ідеї дістали відображення стосунки світської влади і церкви на Русі?
- Назвіть ідеологів революційної демократії в Україні. Які ідеї вони висловлювали.
- У чому полягає принципова відмінність в поглядах на майбутнє України М. Драгоманова і М. Міхновського?

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Хто є автором вислову: «людина – істота політична»?

- а) Платон
- б) Цицерон
- в) Аристотель
- г) Ф. Ніцше
- д) Н. Макіавеллі

2. Назвіть авторів концепції «суспільного договору»:

- а) Ж.-Ж. Руссо
- б) Т. Гоббс
- в) Дж. Локк
- г) Н. Макіавеллі
- д) Ш.-Л. Монтеск'є

3. Які об'єкти дослідження є для біхевіористського напрямку в політології вихідними?

- а) політичні інститути
- б) політична поведінка
- в) політичні цінності
- г) процес прийняття рішень
- д) політичні технології

4. Якому мислителеві належить наступна фраза:

«Дії людей, а особливо государів, яких запитаєш, оцінюють по результату, тому нехай государі намагаються зберегти владу й здобути перемогу. Які би способи для цього не вживалися, їх завжди визнають гідними й схвалють, адже чернь захоплюється видимістю та успіхом...»?

- а) Платону
- б) Т. Гоббсу
- в) Н. Макіавеллі
- г) Ф. Ніцше

5. Хто є автором даного вислову: «Для того, щоб не було можливості зловживати владою, необхідний такий порядок, за яким різні гілки влади могли б стримувати одна одну»?

- а) Ш.-Л. Монтеск'є
- б) Т. Гоббс
- в) Т. Джефферсон
- г) Ж.-Ж. Руссо

6. Першими в історії політичної думки ідею розподілу влади висловив:

- а) І. Кант
- б) Ш.-Л. Монтеск'є
- в) Аристотель
- г) Платон
- д) А. Августин
- є) М. Вебер

7. Вкажіть представників світової політичної думки зазначених періодів:

- а) античність
- б) середньовіччя
- в) Новий час
- г) сер. ХІХ – поч. ХХ ст..

- 1) М. Вебер
- 2) Дж. Локк
- 3) Аристотель
- 4) Ф. Аквінський
- 5) Т. Гоббс
- 6) Г. Моска
- 7) К. Маркс
- 8) Платон
- 9) О. Конт
- 10) Ж.-Ж. Руссо
- 11) В. Парето
- 12) Аврелій Августин

8. Що таке політична ідеологія?

- а) система політичних ідей і переконань, що відбивають інтереси, світогляд та ідеали індивідів і соціальних груп
- б) стійкі, некритичні, емоційно забарвлені образи, уявлення про політичні події, явища і процеси
- в) вплив індивідів і соціальних груп на політичну систему, її елементи, а також процес прийняття політичних рішень
- г) система «правильних» уявлень та поглядів в межах державного управління

9. Згрупуйте запропоновані принципи за ідеологічними течіями:

- 1) лібералізм
 - 2) консерватизм
 - 3) соціал-демократія
- а) свобода підприємництва
 - б) соціальний захист
 - в) природна нерівність індивідів
 - г) правова держава
 - д) пріоритет релігійних норм і традицій
 - е) соціальна рівність

10. Яка з ідеологій особливо наголошує на тому, що людина може змінитися під впливом суспільного середовища?

- а) фашизм
- б) марксистсько-ленінський соціалізм
- в) консерватизм
- г) класичний лібералізм

4. Підготуйтеся до письмового опитування.

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Основи політології : Курс лекцій / Відп. ред. Б.П. Кухта. - Львів, 1991.
2. Основи політології: Курс лекцій для студентів вищих учбових закладів. 2-е вид. В 2-х ч. / Ред. кол.: Б.Л. Кухта та ін. – К., 1992.
3. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку. – К, 1998.
4. Потульницький В.А. Теорія української політології. – К., 1993.

Додаткова

5. Зеркин З.П. Основы политологии: курс лекций.- Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 544 с.
6. Політологічний енциклопедичний словник. 2-е вид. – К., 2004.
7. Політологія / За ред. О.І. Семківа. – 2-ге вид. – Львів, 1994..
8. Політологія у запитаннях та відповідях: Навч. посіб. / За заг. ред. К.М. Лемківського. – К., 2003.
9. Політологія. Наука про політику/ Ред. Андрущенко В.П., Горлач Н.І.- К.: 2000.
10. Політологія. Підручник / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. 2-е вид. – К., 2001.
11. Політологія. Підручник / За заг. ред. проф. Кремень В.Г., проф. Горлача М.Т. – Харків, 2001.
12. Політологія. Підручник / За наук. ред. А. Колодій. 2-е вид., перероб. та доп. – К., 2003.
13. Політологія. Посібник для студентів вузів / За ред. О.В. Бабкіної, В.Л. Горбатенка. – К, 1998.
14. Політологія: Навч. посібник для вузів / Упорядн. Та ред. М.Сазонова.- Харків: Фоліо, 1998.- 735 с.
15. Політологія: Підручник / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. – К., 1998.

ТЕМА 12. СВІТОВІ ПОЛІТИКО-ІДЕОЛОГІЧНІ ДОКТРИНИ

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Що таке ідеологія? Назвіть найважливіші функції ідеології.
- Дайте характеристику основних ідеологічних течій сучасності.
- Охарактеризуйте ідеологічну ситуацію в сучасній Україні.
- Чи потрібна Україні ідеологія національного самоствердження?
- Яка, на вашу думку, проблема є центральною для національної ідеології?

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Термін «ідеологія» в науковий обіг ввів:

- A. К. Маркс
- B. В. Парето

- C. А. Сміт
- D. Дестют де Траси

2. Політична ідеологія виражає інтереси:

- A. класів
- B. партій
- C. нації
- D. громадських рухів
- E. сім'ї

3. Найважливішою функцією політичної ідеології є:

- A. легалізація влади
- B. легітимація влади
- C. компенсація влади
- D. захоплення і утримання влади

4. Функції політичної ідеології:

- A. контроль над політичними процесами
- B. мобілізація населення на досягнення певних цілей
- C. легітимація влади
- D. безпосереднє забезпечення матеріальними ресурсами

5. Теоретиками лібералізму є:

- A. Ш. Монтеск'є
- B. Дж. Локк
- C. Ж. де Местр
- D. А. Сміт
- E. Е. Бернштейн

6. Консерватизм відстоює такі принципи:

- A. елітарна демократія
- B. недосконалість індивіда
- C. соціальну рівність
- D. традиціоналізм
- E. прихильність глобальним цінностям
- F. соціальна нерівність

7. Принципи комуністичної ідеології:

- A. приватна власність
- B. соціальну рівність
- C. суспільна власність
- D. солідарність
- E. індивідуалізм
- F. збереження поділу суспільства на класи

8. Ідею вільного ринкового обміну відстоює:

- A. неоконсерватизм
- B. класичний лібералізм
- C. марксизм
- D. неолібералізм

9. Для правової держави характерно:

- A. наявність законів
- B. визнання прав і свобод громадян
- C. поділ влади
- D. верховенство права
- E. підпорядкування громадян законам

10. Для соціальної держави характерно:

- A. відповідальність держави за стан суспільства
- B. безоплатна допомога всім категоріям громадян
- C. створення умов для забезпечення гідного існування людини
- D. наявність у людини обов'язків перед іншими особами і суспільством в цілому
- E. відповідальність громадян перед собою

4. *Підготуйтеся до письмового опитування.*

5. *Підготуйте доповідь та її презентацію.*

Список рекомендованої літератури**Основна**

1. Основи політології : Курс лекцій / Відп. ред. Б.П. Кухта. - Львів, 1991.
2. Основи політології: Курс лекцій для студентів вищих учбових закладів. 2-е вид. В 2-х ч. / Ред. кол.: Б.Л. Кухта та ін. – К., 1992.
3. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку. – К, 1998.
4. Потульницький В.А. Теорія української політології. – К., 1993.

Додаткова

5. Зеркин З.П. Основы политологии: курс лекций.- Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 544 с.
6. Політологічний енциклопедичний словник. 2-е вид. – К., 2004.
7. Політологія / За ред. О.І. Семківа. – 2-ге вид. – Львів, 1994..
8. Політологія у запитаннях та відповідях: Навч. посіб. / За заг. ред. К.М. Лемківського. – К., 2003.
9. Політологія. Наука про політику/ Ред. Андрущенко В.П., Горлач Н.І.- К.: 2000.

10. Політологія. Підручник / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. 2-е вид. – К., 2001.
11. Політологія. Підручник / За заг. ред. проф. Кремень В.Г., проф. Горлача М.Т. – Харків, 2001.
12. Політологія. Підручник / За наук. ред. А. Колодій. 2-е вид., перероб. та доп. – К., 2003.
13. Політологія. Посібник для студентів вузів / За ред. О.В. Бабкіної, В.Л. Горбатенка. – К, 1998.
14. Політологія: Навч. посібник для вузів / Упорядн. Та ред. М.Сазонова.- Харків: Фоліо, 1998.- 735 с.
15. Політологія: Підручник / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. – К., 1998.

ТЕМА 13. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- З чим пов'язане застосування системного підходу у вивченні політики? Що нове він вніс для розуміння природи політики?
- Який тип політичної системи є найкращим. Обґрунтуйте.
- Які особливості політичної системи суспільства роблять її головною в комплексі інших суспільних систем.
- Яке місце і значення політичної системи суспільства у розвитку людської цивілізації?
- Назвіть критерії, які дають змогу говорити про політичну систему, як про самостійну, автономну суспільну систему.
- Проаналізуйте взаємозв'язок чинників стабілізації та дестабілізації політичних систем. Які чинники впливають на формування політичної системи в сучасній Україні?
- Коли, на Вашу думку, виникає система взагалі, і політична система зокрема.
- Охарактеризуйте «доброякісність» політичної системи або яка політична система потрібна українському суспільству?
- Охарактеризуйте основні недоліки політичної системи України та запропонуйте шляхи їх подолання.

- Легітимність політичної системи України або як завоювати підтримку населення?

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Структурно-функціональну модель політичної системи розробив:

- а) Д. Істон
- б) Т. Парсонс
- в) Г. Алмонд
- г) К. Дойч

2. Розподіл політичною системою матеріальних благ, соціальних статусів і привілеїв інститутам, групам та індивідам є виразом її:

- а) регулятивної функції
- б) екстракційної функції
- в) дистрибутивної функції
- г) функції реагування

3. Основоположником системного підходу до пояснення політичного життя суспільства виступив:

- а) Р. Мертон
- б) Д. Істон
- в) Г. Алмонд
- г) Д. Белл

4. Ідеологічний компонент політичної системи охоплює:

- а) політичну участь
- б) політичний конфлікт
- в) політичну свідомість
- г) рівень політичних рішень та технологій

5. Діяльність засобів масової інформації відносять до наступної групи компонентів політичної системи:

- а) соціальних суб'єктів політики
- б) механізмів політичної комунікації
- в) політичних інститутів
- г) політичної культури

6. Модель, котра відображає характер руху інформації в межах політичної системи, створив:

- а) Т. Парсонс
- б) Дж. Оруелл
- в) К. Дойч
- г) С. Верба

7. Екстракційна функція політичної системи передбачає:

- а) здобуття ресурсів із природного, зовнішньоекономічного та внутрішнього середовища
- б) забезпечення набуття людиною політичних знань, переконань і цінностей
- в) формулювання лозунгів, символів, ідеалів, міфів
- г) легалізація та нормативізація політичного життя

8. За характером взаємодії з зовнішнім середовищем виділяють політичні системи:

- а) феодалні і капіталістичні
- б) традиційні та сучасні
- в) відкриті і закриті
- г) тоталітарні й демократичні
- д) перехідного типу

9. Для трансформаційних суспільств дослідники вважають характерною таку модель політичної системи:

- а) командну
- б) перехідну
- в) змагальну
- г) соціопримириливу

10. М. Вебер створив свою типологію політичних систем за критерієм:

- а) легітимності панування
- б) суспільно-економічної формації
- в) політичної культури
- г) характеру зв'язків з навколишнім середовищем

4. Підготуйтеся до письмового опитування.

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Основи політології : Курс лекцій / Відп. ред. Б.П. Кухта. - Львів, 1991.
2. Основи політології: Курс лекцій для студентів вищих учбових закладів. 2-е вид. В 2-х ч. / Ред. кол.: Б.Л. Кухта та ін. – К., 1992.
3. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку. – К, 1998.
4. Потульницький В.А. Теорія української політології. – К., 1993.

Додаткова

5. Зеркин З.П. Основы политологии: курс лекций.- Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 544 с.
6. Політологічний енциклопедичний словник. 2-е вид. – К., 2004.
7. Політологія / За ред. О.І. Семківа. – 2-ге вид. – Львів, 1994..
8. Політологія у запитаннях та відповідях: Навч. посіб. / За заг. ред. К.М. Лемківського. – К., 2003.
9. Політологія. Наука про політику/ Ред. Андрущенко В.П., Горлач Н.І.- К.: 2000.
10. Політологія. Підручник / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. 2-е вид. – К., 2001.
11. Політологія. Підручник / За заг. ред. проф. Кремень В.Г., проф. Горлача М.Т. – Харків, 2001.
12. Політологія. Підручник / За наук. ред. А. Колодій. 2-е вид., перероб. та доп. – К., 2003.
13. Політологія. Посібник для студентів вузів / За ред. О.В. Бабкіної, В.Л. Горбатенка. – К, 1998.
14. Політологія: Навч. посібник для вузів / Упорядн. Та ред. М.Сазонова.- Харків: Фоліо, 1998.- 735 с.
15. Політологія: Підручник / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. – К., 1998.

ТЕМА 14. ДЕРЖАВА В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ СУСПІЛЬСТВА

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Які теорії виникнення держави Ви знаєте? Якій з теорій віддаєте перевагу?
- Що таке держава? Які його сутнісні ознаки?
- Які функції виконує держава?
- Що відображає поняття «форма держави»? Яка сукупність зовнішніх ознак держави?
- Що відображає поняття «форма правління»?
- Що відображає поняття «форма державного устрою»?
- Зробіть порівняльний аналіз унітарної держави і федерації.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Патріархальну теорію походження держави репрезентує:
 - а) Т. Аквінський

- б) Аристотель
 - в) Р. Філмер
 - г) Дж. Локк
 - д) Л. Гумплович
2. До зовнішніх функцій держави зараховують:
- а) правотворчу
 - б) соціальну
 - в) оборонну
 - г) правоохоронну
3. Поняття «держава» нині трактується у значеннях як:
- а) надкласова сила, яка інтегрує усі верстви і класи суспільства
 - б) система організацій, установ, інститутів, які володіють верховною владою на певній території
 - в) всезагальна солідарність на землі, що об'єднує лише їх частину з метою знищення, завоювання та поневолення усіх решта
 - г) правова форма для сукупного життя народу
4. Марксистська (класова) теорія генези держави представлена:
- а) Є. Тюрінгом
 - б) Ш. Фур'є
 - в) Ф. Енгельсом
 - г) Б. Баурем
5. Внутрішні функції держави охоплюють:
- а) оборони та національної безпеки
 - б) законодавчу
 - в) соціальної аномії
 - г) лобіювання
6. Поділ держав на правові та неправові здійснено за критерієм:
- а) формою правління
 - б) формою державного устрою
 - в) рівнем конституціоналізму
 - г) рівнем суверенітету
7. Форма правління представлена:
- а) унітарною державою
 - б) конституційною монархією
 - в) федерацією
 - г) конфедерацією
8. Поняття «форма держави» включає:

- а) апарат держави як система органів та установ
- б) державний устрій, державне правління, політичний режим
- в) соціально-політичні інститути
- г) самоврядування індивідів

9. Політичні режими представлені:

- а) унітарною державою
- б) монархією
- в) демократичним режимом
- г) республіканською формою правління

10. Верховенство в системі державної влади парламентської республіки належить:

- а) уряду
- б) президенту
- в) парламенту
- г) політичній партії

4. Підготуйтеся до письмового опитування.

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Основи політології : Курс лекцій / Відп. ред. Б.П. Кухта. - Львів, 1991.
2. Основи політології: Курс лекцій для студентів вищих учбових закладів. 2-е вид. В 2-х ч. / Ред. кол.: Б.Л. Кухта та ін. – К., 1992.
3. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку. – К, 1998.
4. Потульницький В.А. Теорія української політології. – К., 1993.

Додаткова

5. Зеркин З.П. Основы политологии: курс лекций.- Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 544 с.
6. Політологічний енциклопедичний словник. 2-е вид. – К., 2004.
7. Політологія / За ред. О.І. Семківа. – 2-ге вид. – Львів, 1994..
8. Політологія у запитаннях та відповідях: Навч. посіб. / За заг. ред. К.М. Лемківського. – К., 2003.
9. Політологія. Наука про політику/ Ред. Андрущенко В.П., Горлач Н.І.- К.: 2000.
10. Політологія. Підручник / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. 2-е вид. – К., 2001.
11. Політологія. Підручник / За заг. ред. проф. Кремень В.Г., проф. Горлача М.Т. – Харків, 2001.

12. Політологія. Підручник / За наук. ред. А. Колодій. 2-е вид., перероб. та доп. – К., 2003.
13. Політологія. Посібник для студентів вузів / За ред. О.В. Бабкіної, В.Л. Горбатенка. – К, 1998.
14. Політологія: Навч. посібник для вузів / Упорядн. Та ред. М.Сазонова.- Харків: Фоліо, 1998.- 735 с.
15. Політологія: Підручник / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. – К., 1998.

ТЕМА 15. ПОЛІТИЧНА ВЛАДА: ПРИРОДА. РЕСУРСИ, ЛЕГІТИМНІСТЬ. ПОЛІТИЧНІ РЕЖИМИ

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Поясніть, чому владні відносини є необхідними й існують у людському суспільстві.
- У чому відмінність між політичною та державною владами?
- Дайте розгорнуте визначення поняття «влада».
- Розкрийте зміст понять: «влада ідеології», «духовна влада», «сімейна влада», «влада релігії», «влада батьків», «влада грошей», «влада партії», «четверта влада», «економічна влада». Визначте одну спільну для всіх властивість.
- Поясніть, чому поєднання політиками їх діяльності у владних структурах з зайняттям підприємницькою діяльністю заборонено законодавчими актами багатьох держав?
- У чому полягає відповідальність влади перед суспільством?
- Який зміст Ви вкладаєте в поняття «сильна політична влада»?
- Воля до влади – одне з найсильніших прагнень людини.
- Влада — поняття, в якому всі рівні (проведіть аналіз влади через призму взаємовідносин суб'єкта та об'єкта влади).
- Взаємозалежність громадської думки та авторитету державної влади.
- Засоби масової інформації як суб'єкт духовно-інформаційної влади або політики панують над ЗМІ чи навпаки?

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Під політичною владою розуміють:

а) типову характеристику індивідуального чи колективного соціального суб'єкта, що фіксує рівень розвитку його політичної свідомості, політичної діяльності та поведінки

б) сукупність духовних, емоційних і практичних явищ політичного буття людини і суспільства, що характеризує їхнє відношення до політики і участі в ній

в) здатність і можливість здійснювати визначальний вплив на діяльність, поведінку людей та їх об'єднань за допомогою волі, авторитету, права, насильства

г) сукупність видів діяльності суб'єктів політичних відносин, що відображають стадії зміни політичної системи

2. Легітимність влади репрезентує:

а) добровільне визнання існуючої влади громадянами

б) обов'язковість виконання владних рішень

в) законність, юридичну правомірність влади

г) здатність суб'єкта політики здійснювати вплив у певному напрямку на поведінку індивідів, груп, організацій, об'єднань

д) існування загальнодержавного центру прийняття рішень

3. Владу як досягнення певних цілей і одержання результатів інтерпретує підхід:

а) структуралістський

б) біхевіористський

в) телеологічний

г) інструменталістський

д) реляціоністський

4. Реляціоністському підходу до пояснення політичної влади властиво розглядати її як:

а) можливість прийняття рішень, які регулюють розподіл благ у конфліктних ситуаціях

б) між особові стосунки, які дають змогу одному індивідові змінювати поведінку іншого

в) можливість використання певних засобів впливу

г) можливість використання адміністративного ресурсу

5. Зв'язки, взаємодії, відносини між структурними елементами влади, її інститутами, цінностями, нормами, соціальний та політичний контроль входять в систему влади як:

а) суб'єкт влади

б) механізм влади

в) об'єкт влади

г) принцип влади

6. Обов'язковість виконання владних рішень усіма членами суспільства репрезентує такий атрибут політичної влади:
- всезагальність
 - моноцентричність
 - верховенство
 - легальність
7. Форми правління і реалізації влади представлення:
- авторитетом
 - насильством
 - пануванням
 - традицією
8. За М. Вебером для раціонального типу влади притаманна:
- віра в надприродну святість влади
 - віра в святість традицій і право володарювати тих, хто отримав владу за цією традицією
 - віра в законність існуючого порядку, професіоналізм владних структур
 - віра в законність режиму
9. Авторитет вважається:
- ресурсом влади
 - мотивом влади
 - об'єктом влади
 - принципом влади
10. Ознакою кризи політичної влади є :
- вузькість сфери політичного регулювання
 - зміцнення легітимності влади
 - моноцентризм державної влади
 - опора на значний за чисельністю та впливовий середній клас
4. *Підготуйтеся до письмового опитування.*
5. *Підготуйте доповідь та її презентацію.*

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Основи політології : Курс лекцій / Відп. ред. Б.П. Кухта. - Львів, 1991.
2. Основи політології: Курс лекцій для студентів вищих учбових закладів. 2-е вид. В 2-х ч. / Ред. кол.: Б.Л. Кухта та ін. – К., 1992.
3. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку. – К, 1998.

4. Потоульницький В.А. Теорія української політології. – К., 1993.

Додаткова

5. Зеркин З.П. Основы политологии: курс лекций.- Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 544 с.
6. Політологічний енциклопедичний словник. 2-е вид. – К., 2004.
7. Політологія / За ред. О.І. Семківа. – 2-ге вид. – Львів, 1994..
8. Політологія у запитаннях та відповідях: Навч. посіб. / За заг. ред. К.М. Лемківського. – К., 2003.
9. Політологія. Наука про політику/ Ред. Андрущенко В.П., Горлач Н.І.- К.: 2000.
10. Політологія. Підручник / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. 2-е вид. – К., 2001.
11. Політологія. Підручник / За заг. ред. проф. Кремень В.Г., проф. Горлача М.Т. – Харків, 2001.
12. Політологія. Підручник / За наук. ред. А. Колодій. 2-е вид., перероб. та доп. – К., 2003.
13. Політологія. Посібник для студентів вузів / За ред. О.В. Бабкіної, В.Л. Горбатенка. – К, 1998.
14. Політологія: Навч. посібник для вузів / Упорядн. Та ред. М.Сазонова.- Харків: Фоліо, 1998.- 735 с.
15. Політологія: Підручник / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. – К., 1998.

ТЕМА 16. ПАРТІЇ І ПАРТІЙНІ СИСТЕМИ

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Що стало причиною появи сучасних політичних партій? Чому партії виникли в Англії?
- Як і наскільки суттєво партії змінили світ політики?
- Порівняйте функції політичних партій, громадських організацій, громадських рухів у житті громадянського суспільства.
- Сформулюйте переваги і недоліки однопартійної, двопартійної і багатопартійної систем? Від яких чинників залежить вибір тієї чи іншої партійної системи?

- Які особливості формування партійної системи в Україні? За якими критеріями відрізняються сучасні українські партії?

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Політична партія розуміється як:
 - а) об'єднання, які сприяють розвитку творчої активності і самодіяльності громадян
 - б) самостійна, вища, відносно привілейована група людей
 - в) організована група однодумців, яка намагається реалізувати інтереси частини народу, соціального класу, верстви завдяки здобуттю державної влади
 - г) спосіб організації та реалізації влади через надання виняткових повноважень окремим суб'єктам політики
2. За місцем в політичній системі партії класифікують на:
 - а) кадрові та масові
 - б) легальні й нелегальні
 - в) правлячі та опозиційні
 - г) централізовані і децентралізовані
3. Сучасний тип масових політичних партій виокремився в:
 - а) XVII ст.
 - б) XVIII ст.
 - в) середина XIX ст.
 - г) середина XIX ст. – поч. XX ст.
4. Функцію політичної соціалізації партії відображає:
 - а) акумуляція та вираження соціальних інтересів
 - б) залучення громадян до активної участі у суспільно-політичному житті
 - в) підбір партійних державних лідерів
 - г) оновлення кадрового апарату партії
5. За якісним критерієм виокремлюють партійні системи:
 - а) одно- і двопартійні
 - б) конкурентні та неконкурентні
 - в) двох з половиною партій
 - г) багатопартійні
6. Існування декількох партій, одна з яких впродовж тривалого часу перемагає на виборах та одноосібно формує уряд – визначальна риса:
 - а) однопартійної системи
 - б) партійної системи поміркованого плюралізму
 - в) партійної системи з партією-гегемоном
 - г) партійної системи з домінуючою партією

7. Значне ідеологічне розмежування між партіями, а також відсутність сильних центристських партій притаманні системам:
 - а) атомізованим
 - б) помірно багатопартійним
 - в) поляризованим багатопартійним
 - г) багатопартійним
8. Партійна система з домінуючою партією передбачає:
 - а) домінування двох потужних партій
 - б) перебування однієї з партій впродовж тривалого часу при владі
 - в) існування багатьох маловпливових партій
 - г) монополія однієї партії
9. В країнах соціалістичного табору домінував тип партійної системи:
 - а) поміркованого плюралізму
 - б) з партією – гегемоном
 - в) атомізований
 - г) поляризованого плюралізму
10. Зрощування партійного та державного апарату – визначальна риса партійної системи:
 - а) з домінуючою партією
 - б) з партією гегемоном
 - в) двопартійної
 - г) однопартійної
4. *Підготуйтеся до письмового опитування.*
5. *Підготуйте доповідь та її презентацію.*

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Алмонд Г., Пауэлл Дж., Стром К., Далтон Р. Сравнительная политология сегодня: Мировой обзор: Учебное пособие. – М.: Аспект Пресс, 2002.
2. Каменская Г.В., Радионов А.Н. Политические системы современности: Учеб. пособие. – М., 1994.

Додаткова

3. Основы политической науки : Учебн. пособие для вузов : В 2 ч. / Под ред. ВЛ. Пугачева. - М., 1995.
4. Рудич Ф.М. Політологія: Підручник. –К.: Либідь, 2004. -480 с.
5. Рябов С.Г. Політологічна теорія держави. – К., 1996.

6. Рябов С.Г., Томенко В.М. Основи теорії політики. – К., 1996.
7. Санистебан Л.С. Основы политической науки. – М., 1992.

ТЕМА 17. ВИБОРИ І ВИБОРЧІ СИСТЕМИ

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- У чому недоліки і переваги мажоритарної, пропорційної чи змішаної виборчих систем?
- Які можливі причини встановлення рівноваги між конкуруючими політичними партіями?
 - а) ліквідація розбіжностей у програмних вимогах;
 - б) формування єдиних передвиборчих блоків;
 - в) організаційне злиття;
 - г) однакова ефективність у вирішенні суспільних проблем.
- Які маніпулятивні можливості однопартійної системи?
 - а) відсутність реального багатоманіття політичних симпатій у суспільстві;
 - б) односторонні переваги в доступі до ЗМІ;
 - в) домінування силових методів регулювання конфліктів;
- Які маніпулятивні можливості двопартійної системи?
 - а) виборці голосують за одну з провідних партій через небажання безрезультатно витратити свій голос, віддаючи його за не чисельну партію;
 - б) виборець голосує за принципом вибору меншого зла і двох можливих, ніби примирюючись із можливістю викривлення його дійсної політичної волі;
 - в) при забезпеченні стабільних умов політичного процесу забезпечується зміна інтересів.
- Пропорційна виборча система сприяє:
 - а) збереженню існуючої кількості політичних партій;
 - б) зменшенню кількості партій;
 - в) зростанню кількості політичних партій і об'єднань;
 - г) взагалі не впливає на ці процеси.
- Можливі мотиви голосування чи політична поведінка виборця дуже мінлива і залежить від соціальної, національної, релігійної приналежності індивіда. Уявіть себе консультантом кандидата в депутати ВР України. Думку яких груп, прошарків населення повинен враховувати (чи навпаки

не враховувати) Ваш протеже, якщо він є представником: Комуністичної партії України, Народного Руху України, Партії зелених України тощо.)

- Чи проходять вибори у державах з монархічною системою формою правління?
- У чому відмінність між виборами і голосуванням?

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Відображенням принципу, що вибори є єдино легітимним способом формування державної влади, слугує:
 - а) періодичність виборів
 - б) загальність виборчого права
 - в) обов'язковість виборів
 - г) вільне волевиявлення виборців та гарантії таємниці голосування

2. Котрі з перелічених компонентів є виявом виборчої процедури:
 - а) висування кандидатів
 - б) розробка передвиборних програм
 - в) агітація
 - г) реєстрація виборців

3. Обмеження права участі у виборах за певним критерієм прийнято називати:
 - а) принципом виборів
 - б) виборчим цензом
 - в) стадією виборчого процесу
 - г) демократичним процесом

4. Виявом обмеження права вибору в демократичних системах може бути:
 - а) висування кількох кандидатів від правлячої партії, які дотримуються єдиної ідеології
 - б) висування правлячою партією поряд з головним кандидатом другорядних, маловідомих претендентів
 - в) висування правлячою партією лише одного кандидата на кожну виборчу позицію
 - г) висування багатьох кандидатів на різні виборчі посади

5. Під виборчою системою розуміють:
 - а) цілеспрямований вплив людей та владних структур на суспільство
 - б) сукупність методів та систем послідовних дій, спрямованих на досягнення необхідного результату
 - в) сукупність передбачених законом виборчих процедур, пов'язаних з формуванням органів влади
 - г) заходи держави з організації та проведення виборів

6. Мажоритарна система відносної більшості найбільш адекватна одній з партійних систем:
- а) однопартійній
 - б) двопартійній
 - в) атомізованій
 - г) поміркованого плюралізму
7. Голосування за списками партій, коли дозволяється голосувати з партію і водночас виражати перевагу комусь з її кандидатів характерне для одного з різновидів пропорційної системи:
- а) за загальнонаціональним партійним списком
 - б) з регіональними партійними списками
 - в) з відкритим списком
 - г) з закритим списком
8. Преференційна мажоритарна виборча система дозволяє обирати кандидата депутатом внаслідок:
- а) отримання ним більше 50% голосів від загальної кількості поданих в окрузі голосів
 - б) набуття простої більшості голосів у порівнянні з конкурентами по округу
 - в) внаслідок виведення виборцем рейтингу кандидатур в багатомандатних округах
 - г) отримання абсолютної більшості голосів
9. Право виборця голосувати за цілий список або вибрати кандидата за принципом преференцій – це є характерна риса різновиду пропорційної системи:
- а) з жорсткими списками
 - б) преференцій
 - в) з напівжорсткими списками
 - г) з м'якими списками
10. Виборчий поріг для політичних партій застосовується передусім в умовах:
- а) змішаної виборчої системи
 - б) пропорційної виборчої системи
 - в) мажоритарної виборчої системи
 - г) пропорційної виборчої системи з преференціями
4. *Підготуйтеся до письмового опитування.*
5. *Підготуйте доповідь та її презентацію*

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Алмонд Г., Пауэлл Дж., Стром К., Далтон Р. Сравнительная политология сегодня: Мировой обзор: Учебное пособие. – М.: Аспект Пресс, 2002.
2. Каменская Г.В., Радионов А.Н. Политические системы современности: Учеб. пособие. – М., 1994.

Додаткова

3. Основы политической науки : Учебн. пособие для вузов : В 2 ч. / Под ред. ВЛ. Пугачева. - М., 1995.
4. Рудич Ф.М. Політологія: Підручник. –К.: Либідь, 2004. -480 с.
5. Рябов С.Г. Політологічна теорія держави. – К., 1996.
6. Рябов С.Г., Томенко В.М. Основы теории политики. – К., 1996.
7. Санистебан Л.С. Основы политической науки. – М., 1992.

Навчальне видання

Власенко Юліана Костянтинівна

Кафедра гуманітарних і правових дисциплін

СОЦІОЛОГІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Формат 60×84/8. Ум. др. арк. 2,75.

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
50042, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Трамвайна, 13.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.